

ПРАВОТВОРЧІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ ПРАВА УКРАЇНИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Пархоменко Н. М., Тарахонич Т. І.

ВСТУП

Належне правове забезпечення функціонування держави досягається за допомогою багатьох засобів, серед яких визначальне місце посідає ефективна система правових актів – джерел права, що здатні здійснювати упорядковуючий вплив на суспільні відносини та визнання і закріплення на рівні Основного Закону принципу розподілу державної влади. При цьому спосіб організації органів державної влади та зміст і обсяг їх нормотворчих повноважень безпосередньо впливає на визначення форм об'єктивації загальнообов'язкових правил поведінки – норм права, їх юридичну силу та характер впливу на суспільні відносини, формування та функціонування правової системи загалом. В свою чергу, компетенція органів державної влади, визначена згідно з принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову, передбачає здійснення нормотворчої діяльності та формує в такий спосіб систему джерел права, завдяки особливим властивостям яких створюється система стримувань і противаг щодо здійснення державної влади. Тому розмежування повноважень між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади визначає, які правові акти визнаються джерелами права, яким є порядок їх прийняття та юридична сила. Завдяки цьому забезпечується стабільність та передбачуваність правового розвитку та правоупорядковуючого впливу, діяльність державної влади в межах, визначених в Конституції, легітимність і ефективність системи джерел права.

Неабиякий вплив на розвиток джерел права мають і триваючі в Україні реформи, пов'язані з удосконаленням механізму держави, забезпеченням прав і свобод громадян, реалізацією принципу верховенства права у внутрішній та зовнішній політиці. За таких обставин конституційний принцип поділу влади в підсумку має забезпечити нормативну й інституційну визначеність та стабільність у сфері нормотворчої діяльності, ефективності правового регулювання¹.

¹ Пархоменко Наталія. (2025). Конституційний принцип розподілу державної влади як основа формування системи джерел національного права. Український часопис конституційного права. №3(36). С. 30. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.3.2025.3>

1. Правотворчі повноваження органів державної влади та результати їх реалізації

Відповідно до Конституції України вихідною позицією для формування системи джерел права є закріплення у Статті 6 Конституції принципу розподілу влади, згідно з яким державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Таким чином доктрина поділу влади стосується взаємовідносин між трьома органами влади, а саме: законодавчою, виконавчою та судовою владою. Доктрина Монтеск'є – це не просто "міф", вона також несе істину, але в тому сенсі, що кожен орган уряду повинен здійснювати свою владу за принципом "стримувань і противаг", що означає той факт, що жоден з органів влади не повинен узурпувати основні функції інших органів².

Втім сьогодні поділ влади частіше пропонується як спосіб стимулювання системи стримувань і противаг, необхідних для хорошого урядування. У Сполучених Штатах та інших президентських системах суворий поділ часто є фундаментальним конституційним принципом. Однак у Сполученому Королівстві та інших юрисдикціях загального права теорія поділу користується набагато меншою популярністю. У Великобританії основні офіси та установи еволюціонували, щоб досягти балансу між короною (а останнім часом і урядом) і парламентом. Система нагадує баланс влади більше, ніж формальний поділ трьох гілок³.

Іншими словами у буквальному сенсі принцип поділу влади не може бути застосований в будь-якому сучасному уряді: Великобританії, США, Франції, Індії або Австралії. Але це не означає, що принцип не має актуальності. Влада – це органічна єдність. Її не можна розділити на водонепроникні відсіки. Історія доводить цей факт. При повному розподілі влади уряд не може працювати злагоджено і ефективно. Плавне управління урядом можливе лише шляхом співпраці та взаємної адаптації всіх трьох органів влади⁴. Тому неможливо класифікувати функції всіх трьох гілок влади на математичній основі. Більше того

² Tej Bahadur Singh Principle of separation of powers and concentration of authority. J.T.R.I. JOURNAL – Second Year, Issue 4 & 5. Year . March, 1996. P. 1.

³ The Separation of Powers Standard Note: SN/PC/06053 Last updated: 15 August Author: Richard Benwell and Oonagh Gay Section Parliament and Constitution Centre. P.1.

⁴ Tej Bahadur Singh Principle of separation of powers and concentration of authority. J.T.R.I. JOURNAL – Second Year, Issue 4 & 5. Year . March, 1996. P.11.

слідування жорсткій концепції поділу влади зробило б урядування неможливим⁵.

В Україні здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову означає, передусім, самостійне виконання кожним органом державної влади своїх функцій і повноважень. Це не виключає взаємодії органів державної влади, в тому числі надання необхідної інформації, участь у підготовці або розгляді певного питання тощо. Однак така взаємодія має здійснюватися з урахуванням вимог статей 6, 19 Конституції України, відповідно до яких органи державної влади зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України⁶.

З огляду на складність чіткого розмежування завдань між органами державної влади в межах механізму держави, необхідно констатувати декілька відокремлених напрямів діяльності держави, які не охоплюються класичною теорією, втім передбачають створення та функціонування органів влади, які мають владні повноваження, в тому числі і щодо розробки та прийняття правових актів різної юридичної сили. Наразі можна виокремити: главу держави, як окремий орган державної влади (Президент України); орган законодавчої влади (Верховна Рада України), органи виконавчої (Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади) та судової влади на чолі з Верховним Судом; судовий орган конституційної юрисдикції (Конституційний Суд України); контрольно-наглядові органи державної влади (прокуратура, КРУ, антикорупційні органи тощо); органи місцевого самоврядування, що уособлюють муніципальну владу. Суб'єкти, які уповноважені приймати нормативно-правові акти, як зазначалося, визначені у статті 1 Закону України «Про правотворчу діяльність»⁷. Окрім того, згідно зі Статтею 5 Конституції України народ України може здійснювати владу не лише через представницькі органи, але й безпосередньо у формі прямої демократії на референдумах.

⁵ Frankfurter – The Public and its Government (1930) quoted by B. Schwartz, in American Constitutional Law, 1955. Page 286.

⁶ Рішення Конституційного Суду України від 18 листопада 2004 року № 17-пн/2004 у справі за конституційним поданням 58 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України “Про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань моніторингу реалізації законодавства про вибори Президента України” (справа про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України).

⁷ Пархоменко Наталія. (2025). Конституційний принцип розподілу державної влади як основа формування системи джерел національного права. Український часопис конституційного права. №3(36). 29-40. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.3.2025.3>

Відповідно до Конституції України та Закону України «Про правотворчу діяльність» Верховна Рада України ухвалює закони, які є основними джерелами права; Кабінет Міністрів України, міністерства, відомства видають підзаконні нормативно-правові акти, що конкретизують і деталізують реалізацію законів. Органи судової влади, не маючи правотворчих повноважень, формують окремі прецедентні рішення, напрацьовують низку зразкових справ та правових позицій, які обов'язкові до урахування у правозастосовній діяльності суду, забезпечуючи в такий спосіб єдність судової практики. Конституційний Суд України уповноважений визнавати неконституційними закони чи інші нормативні акти, що виходять за межі повноважень відповідного суб'єкта владних повноважень.

2. Концептуальні засади теорії джерел права

Наразі у вітчизняній доктрині права ствердився підхід, відповідно до якого джерело права – це зовнішня форма існування норм права у вигляді письмового документа (правового припису), виданого в межах повноважень суб'єктів правотворчості, згідно зі спеціальною процедурою, що має юридичну силу та обов'язковість до виконання, відображає волю суб'єктів правотворчості та спрямований на регулювання суспільних відносин.

З позиції теорії права сукупність джерел права характеризується низкою специфічних властивостей саме як багаторівнева, складна система, що має структурні, функціональні, генетичні та ієрархічні зв'язки між її елементами, які розташовані в певному порядку, що забезпечує її функціональну завершеність та визначає її місце у правовій системі. Система джерел права складається з багатьох різномірних частин – підсистем джерел права – системи нормативно-правових актів, системи нормативно-правових договорів, системи правових прецедентів тощо, які можуть взаємодіяти завдяки системним зв'язкам. Складність системи джерел права полягає в тому, що її елементи об'єднуються як природним, так і штучним шляхом; як за об'єктивними, закономірними, так і за суб'єктивними, довільними моментами; як за якісними, так і за кількісними ознаками; як за змістовними, так і за формальними критеріями на підставі певних принципів: структурності, системності, ієрархічності. Стійкі зв'язки, що виникають між джерелами права, створюючи єдине ціле, дозволяють їм здійснювати свої цілі та функції, створюють структуру системи джерел права (вертикальну і горизонтальну), тобто забезпечують її впорядкованість та спрямованість.⁸ З огляду на це, ефективність регулювання суспільних

⁸ Там само. С. 333.

відносин залежить від дії всіх складових системи джерел права в межах певної правової системи.

З огляду на те, що відповідно до основних ознак та характеристик система права України та правова система тяжіє до романо-германської правової сім'ї, саме проблеми та перспективи розвитку, забезпечення ефективності законів та підзаконних нормативно-правових актів, які також називають законодавством, є однією з основних функцій держави та уповноважених нею суб'єктів законотворчості. Важливість цієї діяльності обумовлена засадничою роллю законодавства, її визначальною та упорядковуючою функцією щодо різного роду суспільних відносин в межах юрисдикції держави. Актуалізація зазначеної проблематики відбулася у зв'язку із прийняттям Закону України «Про правотворчу діяльність»⁹ (далі – Закон), де вперше на законодавчому рівні було закріплено поняття, ознаки та класифікацію нормативно-правових актів. Зокрема, відповідно до статті 8 Закону нормативно-правовий акт – це офіційний документ, прийнятий (виданий) суб'єктом правотворчої діяльності в установленому Конституцією України та (або) законом порядку у письмовій формі (крім випадків, визначених частиною другою статті 47 цього Закону), який містить норму (норми) права і розрахований на неодноразову реалізацію.

Згідно з положеннями Статті 9 Закону законодавство України – це взаємопов'язана та упорядкована система нормативно-правових актів України і чинних міжнародних договорів та включає: Конституцію України – Основний Закон України; закони; підзаконні нормативно-правові акти: постанови Верховної Ради України, що містять норми права; укази Президента України, що містять норми права; постанови Кабінету Міністрів України, що містять норми права; накази міністерств, що містять норми права; акти інших державних органів, що містять норми права; постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, постанови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, накази міністерств Автономної Республіки Крим, що містять норми права; розпорядження голів місцевих державних адміністрацій (з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 цього Закону), накази керівників структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, що містять норми права; акти органів місцевого самоврядування, що містять норми права, з урахуванням особливостей, визначених статтею 7 цього Закону.

Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною законодавства України.

⁹ Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX.

Положення статті 1 Закону підкреслюють, що його дія не поширюється на правові акти, що не містять норм права та не є відповідно джерелами права у формально-юридичному розумінні, а саме на: рішення і висновки Конституційного Суду України; судові рішення; акти Верховної Ради України, Президента України політичного характеру, що містять оцінку фактів, подій, явищ, обставин, процесів; укази Президента України про введення в дію рішень Ради національної безпеки і оборони України; акти застосування права про утворення або припинення державного органу, органу місцевого самоврядування; про утворення, діяльність або припинення консультативного, дорадчого, іншого допоміжного органу; про надання гуманітарної допомоги іноземній державі; директиви, вказівки, технічні завдання для участі делегацій України, Кабінету Міністрів України, інших державних органів, а також представників України у міжнародних заходах; інші індивідуальні правові акти; інші правові акти, що не містять норм права.

Укладення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, визначення у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» серед основних засад забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі, закріплення в Конституції України європейського вибору зумовило проведення політики з адаптації національного законодавства до права ЄС та його гармонізації.

Адаптація законодавства України є одним із ключових моментів офіційно розпочатої процедури набуття Україною членства в Європейському Союзі, що потребує його оновлення з урахуванням європейських стандартів. Так звані критерії *acquis* вимагають від держави-кандидата ефективної імплементації цього законодавства за допомогою відповідних адміністративних та судових інституцій.

Слід також підкреслити, що «адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає у зближенні із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках ЄС і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведення його до рівня, що склався у державах-членах ЄС»¹⁰.

¹⁰ Пархоменко Н.М. Розвиток законодавства України в контексті конституціоналізації, євроінтеграції та забезпечення прав людини: Монографія. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2016. 254 с. С. 126-127.

Слід підкреслити, що «*acquis* ЄС складається з сукупності прав і обов'язків, визначених в актах, прийнятих відповідними інституціями ЄС, які умовно можна поділити на: первинне законодавство ЄС (установчі договори); вторинне законодавство ЄС будь-який акт, прийнятий інституціями ЄС у рамках виконання своїх повноважень (законодавчі акти (регламенти, директиви, рішення) та незаконодавчі акти (рекомендації, висновки, імплементаційні та делеговані акти тощо); міжнародні договори, укладені ЄС; принципи права тощо».<...> Поряд з цим, «адаптація національного законодавств до законодавства ЄС – це процес приведення національних законів та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis* ЄС. Проте адаптація законодавства це не тільки вдосконалення існуючого законодавства, а й розробка проєктів нормативно-правових актів з урахуванням *acquis*, установчих договорів, положень угоди про асоціацію (якщо така угода була укладена) та Копенгагенських критеріїв»¹¹.

Поряд з цим, процеси удосконалення правотворчого процесу, принципів та функціональної спрямованості механізму забезпечення правотворчої діяльності, упорядкування системи законодавства загалом, потребують також гармонізації законодавства, приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та принципів з метою його узгодженості, забезпечення правової визначеності та прозорості.

На думку О.С. Волохова «міжнародні стандарти правотворчості можна визначити як загальні правила та ідейно-ціннісні орієнтири, які формалізовано в міжнародних правових актах (документах міжнародних урядових та неурядових організацій та які містять вимоги для забезпечення високого рівня організації правотворчої діяльності, формування ефективного національного законодавства відповідно до принципів верховенства права»¹².

Дотримання міжнародних стандартів у процесі правотворчості забезпечується шляхом здійснення контрольних функцій з боку міжнародних міждержавних організацій, експертні оцінки яких впливають на формування національного законодавства та проведення правових реформ загалом.

Все це спричинило трансформацію правотворчого та правореалізаційного процесів, імплементацію європейських стандартів у процес прийняття, тлумачення та реалізації норм права.

¹¹ Путівник з адаптації законодавства України до права ЄС: теоретичні та практичні аспекти / Дослідницька служба Верховної Ради України; Л.А. Ваолєвська, І.М. Мишак (керівники авторського колективу), І.С. Заярна, А.М. Кондратова, М.О. Лисенко, Т.П. Мельник. Київ, 2023. С. 30, 54.

¹² Волохов О. С. Ефективність законодавства і та між.народні стандарти правотворчості : монографія, Київ : Юрінком Інтер, 2025. 484 с. С. 479

Не заглиблюючись у питання сутності та змісту джерел права ЄС, необхідно зазначити не лише про сутнісні зміни законодавства України, але й кількісне збільшення нормативно-правових актів, урахування у правореалізаційному процесі, в тому числі правозастосовній діяльності суду, джерел права ЄС та рішень Суду ЄС, висновків різних європейських інституцій. Окрім того, відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди в Україні застосовують при розгляді справ Європейську конвенцію з прав людини та практику Суду як джерело права. В цьому випадку судовий прецедент визнається джерелом права в Україні.

3. Основні аспекти взаємозв'язку

Питання взаємозв'язку та взаємодії різних процесів, явищ та структур були предметом вивчення не лише філософської, політологічної, а й юридичної науки. Як зазначає О.В. Кукуруз категорією взаємодія «зазвичай позначають зв'язок між двома і більше суб'єктами, які перебувають під впливом один одного, в результаті чого змінюються їх погляди, поведінка тощо. Взаємодія є необхідною для досягнення певних визначених цілей, яких неможливо досягти індивідуально»¹³. З огляду на зазначене, категорія взаємодія має динамічний характер та характеризує певний процес, вид діяльності в основу якої покладено здійснення певних повноважень, використання системи стримувань і противаг тощо.

Поряд з цим, категорія взаємозв'язок набуває більш статичного характеру, що є характерним для структурних утворень, вона визначає місце кожного компонента в межах даної структури. Так, наприклад органи державної влади структурно поділяються на законодавчу, виконавчу та судову владу.

Теоретико-методологічним основам дослідження взаємодії органів державної влади та системи джерел права приділяється значно менше уваги, оскільки вони є різнорівневими структурами, де органи державної влади за своєю природою є інституційними утвореннями, а система джерел права має нормативну природу, за своєю сутністю органи державної влади в залежності від поділу на гілки влади виконують визначені їм повноваження, а система джерел права за своєю сутністю набуває певної форми тощо.

Однак, органи державної влади та система джерел права не є ізольованими, вони знаходяться у певному взаємозв'язку. З огляду на визначені зміст та сутність взаємозалежності між організацією та здійсненням державної влади та системою джерел права, відповідно до

¹³ Кукуруз О.В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща: монографія. Київ: «ФОП-Подолин І.В.», 2020. 368 с. С. 16.

якої визначаються обсяг та межі повноважень органів державної влади, необхідно зазначити таке.

Ефективність функціонування держави безпосередньо вимагає чіткого розподілу правотворчих повноважень. На рівні Основного Закону та конституційних законів має бути зафіксовано форму та перелік нормативно-правових актів: законів або підзаконних нормативно-правових актів, які можуть бути прийняті відповідним суб'єктом правотворчості. Зазначена правова визначеність встановлює можливість дотримання меж повноважень органів державної влади, уникнути розширення їх обсягу, дублювання або узурпації. З огляду на це виникають передумови врегулювання найважливіших відносин законами та уникнення ситуацій, коли органи виконавчої влади за допомогою підзаконної правотворчості намагаються здійснити вплив на суспільні відносини, які мають бути врегульовані лише законом. І навпаки. Здійснення таких дій неминуче призведе до розбалансування, дестабілізації системи нормативно-правових актів та так званої конкуренції між актами різної юридичної сили, виникненню колізій, зниженню якості правового масиву, порушення принципу законності і т. ін., а в підсумку – до зниження ефективності державного управління та правового регулювання.

Причинами цього можуть бути дублювання повноважень органів виконавчої влади та Президента, посилення президентського впливу, послаблення парламентських позицій як результату надмірної правотворчості Уряду.

Конституційний Суд України також зазначав, що поділ державної влади відображає функціональну визначеність кожного з державних органів, передбачає не тільки розмежування їх повноважень, а й їх взаємодію, систему взаємних стримувань та противаг, які мають на меті забезпечення їх співробітництва як єдиної державної влади; крім того, забезпечення реалізації принципу поділу влади є запорукою єдності державної влади, важливою передумовою стабільності, підтримання громадського миру і злагоди в державі (абзаци другий, четвертий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 1 квітня 2008 року № 4-рп/2008). Зазначені засади Конституції України забезпечують збалансованість конституційних повноважень органів державної влади, відповідність цих повноважень визначеним Основним Законом України засадам конституційного ладу та формі державного правління в Україні. Крім того, унеможливорюється конкуренція компетенцій цих органів, наділення їх невластивими повноваженнями та концентрація владних повноважень в одного чи кількох суб'єктів державної влади. Недотримання цих вимог, у тому числі при внесенні змін до Основного Закону України, негативно позначиться на змісті та спрямованості діяльності держави, унеможливить виконання нею свого головного обов'язку – утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

Саме тому поділ влади є основним засобом та неодмінною умовою запобігання концентрації влади, а отже, є інструментом проти зловживань нею задля адекватної реалізації прав і свобод людини і громадянина¹⁴.

З метою інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів було створено низку спеціальних органів, як от: Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу; Урядовий офіс з європейської та євроатлантичної інтеграції, спеціальні підрозділи при кожному міністерстві; низка антикорупційних структур тощо. Їх завданням є забезпечення відповідності сутності та змісту державного управління та системи законодавства України, практики її реалізації європейським стандартам та принципам.

Під час дії воєнного або надзвичайного стану відповідно до чинного законодавства суб'єктами правотворчої діяльності можуть також бути: начальники обласних та районних військових адміністрацій; керівники обласних та районних військово-цивільних адміністрацій. Згідно з Ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» визначено умови, за яких виникають підстави для надзвичайної правотворчості в умовах надзвичайного, в т.ч. воєнного стану¹⁵. Суб'єктами надзвичайної правотворчості є органи державної влади, органи місцевого самоврядування та відповідні військові командування, яким відповідно до Ст. 14 згаданого Закону надане право видавати, в межах своєї компетенції, обов'язкові до виконання на відповідній території, в тому числі спільні, рішення, розпорядження, накази і директиви з питань забезпечення режиму надзвичайного стану. Функціональним призначенням таких актів є забезпечення прав людини, відновлення та стабілізація правопорядку, створення умов для подальшого функціонування всіх державно-владних інститутів, правового розвитку загалом.

ВИСНОВКИ

В умовах реформування державної влади, євроінтеграції та правового режиму воєнного стану, перспектив повоєнного відновлення питання чіткого розмежування повноважень у сфері правотворення і

¹⁴ Висновок Конституційного Суду України від 16 грудня 2019 року № 7-в/2019 у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 106 Конституції України (щодо закріплення повноважень Президента України утворювати незалежні регуляторні органи, Національне антикорупційне бюро України, призначати на посади та звільняти з посад Директора Національного антикорупційного бюро України і Директора Державного бюро розслідувань) (реєстр. № 1014) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

¹⁵ Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

забезпечення легітимності джерел права набуває ключового значення для стабільності держави та ефективності правової системи.

Система джерел права України має безпосередній генетичний зв'язок з концепцією розподілу державної влади, що є передумовою ефективного функціонування держави, забезпечення панування в ній принципу верховенства права. Окрім того, функціонування державного апарату та системи нормативно-правових актів України постійно трансформується та вимагає своєчасної модернізації, моніторингу, приведення у відповідність до об'єктивних суспільних відносин.

Динаміка правового розвитку свідчить про те, що все частіше в національному законодавстві України враховуються європейські принципи та стандарти, відбуваються процеси інтеграції, адаптації, гармонізації та уніфікації законодавства.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є одним із важливих напрямів його упорядкування та удосконалення, передбачає необхідність використання певної техніко-юридичної процедури та застосування певної правотворчої техніки адаптації законодавства.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексний аналіз правотворчих повноважень органів державної влади. Зазначено, що правове забезпечення функціонування органів державної влади досягається шляхом ефективного використання системи джерел права, що здатні здійснювати упорядковуючий вплив на суспільні відносини та закріплюють на рівні Основного Закону принцип розподілу державної влади, що є передумовою ефективного функціонування держави, забезпечення панування в ній принципу верховенства права.

Доведено, що функціонування державного апарату та системи нормативно-правових актів України постійно трансформується та вимагає своєчасної модернізації, моніторингу, приведення у відповідність до об'єктивних суспільних відносин.

Підкреслено, що ефективність функціонування держави безпосередньо вимагає чіткого розподілу правотворчих повноважень. На рівні Основного Закону та конституційних законів зафіксовано форму та перелік нормативно-правових актів, які можуть бути прийняті відповідним суб'єктом правотворчості. Зазначена правова визначеність встановлює можливість дотримання меж повноважень органів державної влади, уникнути розширення їх обсягу, дублювання або узурпації.

Підкреслено, що ефективність законів та підзаконних нормативно-правових актів, які також називають законодавством, є однією з основних функцій держави та уповноважених нею суб'єктів законотворчості. Актуалізація зазначеної проблематики відбулася у зв'язку із прийняттям Закону України «Про правотворчу діяльність,

яким на законодавчому рівні було закріплено поняття, ознаки та класифікацію нормативно-правових актів.

Ключові слова: принцип розподілу влади, система стримувань і противаг, система джерел права, законодавство, нормативно-правовий акт, повноваження, євроінтеграція, адаптація, гармонізація, цифровізація, правовий режим надзвичайного стану.

Література

1. Benwell Richard, Gay Oonagh The Separation of Powers Standard Note: SN/PC/06053 Last updated: 15 August Parliament and Constitution Centre. 11 p.

2. Forrest R. Black, Review: THE PUBLIC AND ITS GOVERNMENT. By Professor Felix Frankfurter, 29 MICH. L.REV. 654 (1931).

3. Sa F., Rocha A., Cota M. P. Potential dimensions for a local e-Government services quality model. Telematics and Informatics. 2016. No33(2). P. 270–276. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tele.2015.08.005>.

4. Tej Bahadur Singh Principle of separation of powers and concentration of authority. J.T.R.I. JOURNAL – Second Year, Issue 4 & 5. Year. March, 1996. 11 p.

5. UN E-Government Survey [Архівовано 1 червня 2009 у Wayback Machine.]; eGovernment in Europe: European Union policy and support programmes in the field of eGovernment. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/life-and-work/public-services>

6. Висновок Конституційного Суду України від 16 грудня 2019 року № 7-в/2019 у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 106 Конституції України (щодо закріплення повноважень Президента України утворювати незалежні регуляторні органи, Національне антикорупційне бюро України, призначати на посади та звільняти з посад Директора Національного антикорупційного бюро України і Директора Державного бюро розслідувань) (реєстр. № 1014) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

7. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

8. Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>

9. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології, Монографія. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка». 2008. 336 с.

10. Пархоменко Н.М. Розвиток законодавства України в контексті конституціоналізації, євроінтеграції та забезпечення прав людини: Монографія. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2016. 254 с. С. 126-127.

11. Путівник з адаптації законодавства України до права ЄС: теоретичні та практичні аспекти / Дослідницька служба Верховної Ради України; Л.А. Ваолевська, І.М. Мищак (керівники авторського колективу), І.С. Заярна, А.М. Кондратова, М.О. Лисенко, Т.П. Мельник. Київ, 2023. С. 30, 54.

12. Волохов О. С. Ефективність законодавства і та міжнародні стандарти правотворчості : монографія, Київ : Юрінком Інтер, 2025. 484 с. С. 479.

13. Кукуруз О.В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща: монографія. Київ: «ФОР-Подолін І.В.», 2020. 368 с. С. 16.

14. Рішення Конституційного Суду України від 18 листопада 2004 року № 17-пн/2004 у справі за конституційним поданням 58 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України “Про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань моніторингу реалізації законодавства про вибори Президента України” (справа про Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України).

15. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

Information about the authors:

Parkhomenko Natalia Mykolaivna,

Dr. Hab. in Law, Professor,

Head of the Department

V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine

4, Triohsvyatitelska str., Kyiv, 01001, Ukraine

Tarakhonych Tetiana Ivanivna,

Phd of Law,

Senior Research Fellow,

V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine,

4, Triohsvyatitelska str., Kyiv, 01001, Ukraine